

waar is, is nu eenmaal waar en blijft waar, al is het ons voor het oogenblik onaangenaam, of al wordt het ons gezegd door jongeren of in minder zachten vorm. Alles werd door Scholten voorbijgezien, indien er slechts argumenten waren. En zoo is het wel geschied, dat jongeren, die hem bestreden met minder piëteit in den vorm, dan waarop deze Meester aanspraak mocht maken, later door hem zijn gesteund, wjl hij de juistheid hunner bewijzen moest erkennen.

Als kind was Scholten vroom. Hij bad voor hij den arbeid begon. En vroom als een kind is Scholten gestorven. Zondag 1 Maart 1885 bracht ik twee uren op zijn studeerkamer door. Wij spraken over Plato's bewijs voor 's menschen onsterfelijkheid. „Houd dat maar vast en lees veel in den Bijbel”, waren de woorden, die hij mij toeriep, nadat ik reeds afscheid van hem genomen had. Zes weken later is hij heengereisd — met de woorden op de lippen: „zij zullen het niet winnen!” Met die „zij” werden bedoeld diegenen, die voor den mensch geen hooger qualificatie kennen dan die van physisch proces.

Eenige dagen later stroomde van alle oorden des Vaderlands een menigte saam naar de plaats, waar het stoffelijk overschot van den grooten denker ter ruste zou worden gelegd. Aan de geopende groeve werd eerbiedig plaats gemaakt voor een man, die naar de meening van alle saamgekomenen, van alle saamgekomenen het meeste recht van spreken had: voor *Abraham Kuenen*. En aan de diepe smart, die aller harten vervulde, nu een laatst vaarwel werd gebracht aan den grooten leermeester, paarde zich een gevoel van gerustheid: we hadden — daar stond hij — we hadden Kuenen nog.

Als die van Scholten is de levensloop van Kuenen regelmatig, weinig bewogen geweest. In dezelfde maand, waarin Scholten als zeventien-jarig jongeling als student te Utrecht aankwam, werd Kuenen te Haarlem geboren: 16 September 1828. Van 1846 tot 1851 studeerde hij te Leiden, was daar van '51 tot '53 Adjutor Interpretis legati Warneriani, en van '53 tot '91 Hoogleeraar — den 10^{den} December des vorigen jaars werd hij ons ontnomen. In deze weinige woorden is zijn uitwendig leven vermeld. Maar wat in dit, uiterlijk weinig bewogen leven, is gewrocht — wie zal het beschrijven? Aan te wijzen wat deze geleerde voor de wetenschap heeft beteekend, daarvoor reeds moet men zelf een geleerde van meer dan gewone beteekenis zijn. Maar daarmede is Kuenen's invloed nog niet geschetst. Naast zijn wetenschappelijken arbeid was optreden in het practische leven hem eene behoefte. En wat zijn optreden daar heeft tot stand gebracht, het zou slechts ten deele kunnen worden beschreven — een ander deel er van rust in de diepte van vele dankbare harten.

Wie in de wereld iets beteekent, heeft spoedig zijn benijders. De wangunst, ofschoon een leelijk verschijnsel, is toch een algemeen verschijnsel. En die wangunst ontmoeten wij in alle kringen, ook in die der geleerden, die — wat gelukkig is — ook menschen zijn. En juist, wjl die wangunst zoo